

VITA MARINA —

Zeebiologische documentatie
20e jaargang nr. 12 - december 1970

INHOUD: 8 bladzijden

VISSEN pag. 39 - 40

HOLTEDIJREN pag. 5 - 6

LITERATUUR pag. 33 - 34

VARIA MARTIMA pag. 185 - 186

EXCURSIEVERSLAGEN

Zondag 8 november '70 werd een excursie gehouden naar de Kalkbranderij Brielle. Doel van deze tocht was het verzamelen van opgezogen materiaal, afkomstig van de Everingenplaat in de Westerschelde. Het gaat hier vooral om materiaal van pliocene-jong pleistocene ouderdom. De interesse van vele van onze leden blijft dikwijls beperkt tot de tweekleppigen en de gastropoden. Toch is er in Brielle meer te beleven. Let u ook eens voorzover u dat nog niet deed, op b.v. mosdiertjeskolonies, die er in vele vormen voorkomen, op de koraaltjes, die vaak bijzonder mooi bewaard zijn gebleven, en om een grote sprong naar de gewervelden te maken, verzamel ook eens visresten zoals werveltjes, haaietanden, fragmenten van roggekauwplaten, en roggeschubplaatjes. De determinatie van deze vondsten mag wel enige moeilijkheden met zich meebrengen, u hebt altijd kans iemand tegen het lijf te lopen die met deze materie op de hoogte is en u zeker wel zal willen helpen. Met het verzamelen van meer dan alleen resten van weekdieren krijgt u een beter beeld van de gehele fossiele — of recente — fauna van de betreffende periode of vindplaats.

Ruim 30 deelnemers beproefden op deze zondag hun geluk in Brielle. Het weer werkte beter mee dan vorig jaar toen we met koud, regenachtig weer op de schelpenhopen kleunden. Nu was het droog en voor de tijd van het jaar niet koud. Bij een kopje koffie tenslotte werden gegevens uitgewisseld en hielp men elkaar de vondsten op naam te brengen.

Antwerpen

Met deze excursie op zondag 29 november 1970 begon de naar ik hoop duurzame samenwerking op het gebied van excursieprogramma's met de Afd. Waterweggebied van de Ned. Geol. Ver. Aan deze excursie werd ook door een aantal leden van de „Afd. Waterweggebied” deelgenomen. Aanwezig waren ruim 40 deelnemers, vnl. uit het westen van ons land, N.-Brabant en Zeeland en uit Antwerpen; onze stichting heeft een vrij groot aantal Belgische vrienden.

We bezochten eerst het havengebied, waar een verbinding wordt gegraven tussen het Amerikadok en het 5e havendok. Vergeleken bij de grote werken indertijd bij het graven van het 5e havendok is dit maar een klein object, maar de hopen uitgegraven grond bergen voor de fossielenzoeker vele welkome verrassingen. Wanneer we fossielen verzamelen, is een van de eerste vragen die bij ons opkomen die van de ouderdom of liever van de periode van de aardgeschiedenis waarin deze fossielen ontstonden. Interessante gegevens hierover, die overigens vooral betrekking hebben op de in Brielle gevonden schelpen, vindt u in het artikel van de heer P. A. M. Gaemers verschenen in de Vita Marina, bladzijden Fossielen 1/12, uitgekomen van juni/september 1966. Een vereenvoudigde geologische tijdschaal vindt u op bladzijde Fossielen 16, als deel van het artikel van P. W. Willemse en drs. A. van Dalen, verschenen in de Vita tussen april en juni 1967.

Voor de determinatie van de gastropoden is op het ogenblik het meest bruikbaar „De fossiele schelpen van onze stranden en zeegaten”, deel I, door van Regteren Altena e.a. Dit boekje is helaas uitverkocht, maar wellicht bent u in de gelegenheid het van iemand te lenen.

De fossielen uit de omgeving van het 5e havendok komen uit het Boven-Scaldi-

sien, dat is de jongste afdeling van het Pliocen. Een precieze datering zal niet goed mogelijk zijn omdat in de uitgegraven grond alle eventueel te onderscheiden horizonten door elkaar geraakt zijn. Over de ouderdom in jaren kunnen we alleen zeggen dat het Pliocen ongeveer 10 milj. jaar geleden begon en 2 miljoen jaar geleden eindigde.

Het weer was prima en met een enthousiaste ploeg trokken we van de verzamelplaats even buiten Antwerpen, waar iedereen mooi op tijd aanwezig was, naar het excursieterrein. Als u weet dat er door iedere deelnemer honderden exemplaren behorende tot ruim 70 soorten verzameld zijn, begrijpt u dat een opsomming van alle gevonden soorten tamelijk vervelend zou worden. Ik beperk me tot een paar opmerkelijke vondsten. Zo was daar 'n grote geheel gave *Galeodea bicatenata* (J. Sowerby), een grote soort *Balanus* (zeepok), een *Volutopsius*, boormossels, fraaie *Pecten* doubletten, evenals doubletten van *Pseudamussium tigrinum* (Müller) (syn. *Chlamys tigrina*) en *Pseudamussium gerardi* (Nyst) (syn. *Chlamys gerardi*), *Trivia*'s, *Cancellaria jonkairiana* (Nyst), *Terebra inversa* Nyst, verschillende Thais-soorten, grote haaietanden, roggekauwplaatjes, otolieten (gehoorsteentjes) en botstukken. Kortom iedere deelnemer nam voor vele avonden plezierig huiswerk mee.

Na de middag trokken we met onze colonne van 15 auto's zuidwaarts langs de Schelde, naar de plaats waar de uitgegraven grond uit de E 3 tunnel is opgeworpen. Op dit terrein werd vooral gezocht naar *Glossus (Isocardia) lunulata*, te herkennen aan de sterk gedraaide top en de zware concentrische ribbels. Ook vonden we hier de *Anadara diluvi*, een arca-achtige die aanvankelijk voor Arca werd aangezien. Ook hier werden haaietanden gevonden evenals een pectenachtige met doorntjes op de ribben die

later bleek te zijn de *Chlamys angelonii* (S. & P.). Het materiaal uit de E 3 tunnel is afkomstig uit de „Zanden van Antwerpen”, dat is het jongste deel van het Anversien. Het Anversien (= Sahelien) is de oudste periode van het Boven-Miocen en ligt dus onder het Pliocen.

Door het invallende duister gedwongen besloten we de excursie te beëindigen hoewel iedereen nog wel door had willen gaan. Met koffie, soep en gezellig naspraten werd deze zeer geslaagde excursie besloten.

Tj.

1970 VOORBIJ

Het natuurbeschermingsjaar 1970 is voorbij. Wij hebben aan het begin van het jaar de hoop uitgesproken, dat ook na 1970 de volle aandacht op het belang van natuurbescherming gericht zou blijven. Gedurende het afgelopen jaar is echter gebleken, dat zelfs de N 70 niet in staat was de milieuverontreiniging tegen te gaan. Verschillende malen was het nodig de aandacht te vestigen op zodanige verontreinigingen van de zee, dat men zich kon afvragen of alle moeite om ieders aandacht op het belang van een schone zee te vestigen, niet tevergeefs is. Helaas moeten we dit jaar besluiten met weer nieuwe van deze verontrustende meldingen.

- In de Verenigde Staten is een miljoen blikken tonijn uit de handel genomen, omdat de inhoud ervan voor menselijke consumptie is afgekeurd. Reden: te hoog kwikgehalte. Herkomst: Japan en V.S.

- In vele publikaties wordt de Noordzee gekenschetst als de vuilste zee ter wereld. Dit probleem vormde onlangs een belangrijk discussiepunt op het in Rome gehouden wereldcongres over de verontreiniging van zeewater.

Moge 1971 desondanks de mogelijkheid bieden u wat prettiger geluiden te laten horen.

W.F.